

MEĐUNARODNO VIJEĆE ZA ZNANOST O OTVORENOM PRISTUPU I METRIČKIM POKAZATELJIMA

Međunarodno vijeće za znanost (The International Council for Science – ICSU) je nevladina organizacija znanstvenih tijela (121 tijelo koje predstavlja 141 zemlju), međunarodnih znanstvenih zajednica (32) i znanstvenih asocijacija (21). Područje geodezije zastupaju u ICSU ove zajednice: Međunarodno društvo za fotogrametriju i daljinska istraživanja (ISPRS), Međunarodna unija za geodeziju i geofiziku (IUGG) i od ove godine Međunarodno društvo za kartografiju (ICA) te Međunarodno geodetsko društvo (FIG) kao znanstvena asocijacija. ICSU je osnovan 1931., a njegova je misija jačanje međunarodne znanosti na dobrobit društva. Stoga ICSU mobilizira znanje i resurse međunarodne zajednice u svrhu:

- identificiranja i rješavanja glavnih tema od interesa za znanost i društvo
- olakšavanja interakcije među znanstvenicima u svim disciplinama i u svim zemljama
- promoviranja sudjelovanja svih znanstvenika, bez obzira na rasu, državljanstvo, jezik, političko i rodno stajalište na međunarodnim znanstvenim pothvatima
- osiguranja nezavisnog, autoritativnog savjeta u poticanju konstruktivnog dijaloga između znanstvene zajednice i vlada, civilnog društva te privatnog sektora (ICSU, 2014 a).

Generalna skupština ICSU-a podržala je u rujnu 2014. načela otvorenog pristupa znanstvenim informacijama i dala ključne preporuke protiv zlouporabe metričkih pokazatelja u ocjeni rezultata znanstvenih istraživanja.

Nove digitalne tehnologije i načini komunikacije nude neviđene mogućnosti znanosti temeljenoj na otvorenim procesima. Otvoreni pristup znanstvenim publikacijama, podacima i softveru moćan je mehanizam za stvaranje i vrednovanje znanja te potpora razvoju znanosti kao javnog dobra.

Mnoge rasprave o otvorenom pristupu usredotočene su danas na tradicionalne načine objavljivanja znanstvenih rezultata u časopisima. Međutim, sve brže ulazimo u novu eru u kojoj će postojati mnogi mehanizmi za širenje znanstvenih rezultata i univerzalan pristup tim rezultatima.

Međunarodno vijeće za znanost zagovara sljedeće ciljeve otvorenog pristupa. Znanstveni radovi trebali bi biti:

- dostupni istraživačima i korisnicima odmah po objavljivanju bez financijskih prepreka
- na raspolaganju bez ograničenja za ponovnu uporabu u bilo koju svrhu uz uvjet da se pravilno atribuiraju
- kvalitetni i pravodobno objavljeni
- arhivirani i uvijek dostupni.

Otvoreni pristup znanstvenim informacijama i podacima je potreban, ali nije dovoljan uvjet za uspjeh znanstvenog procesa. Bitni su i racionalni postupci vrednovanja istraživanja i istraživača, tako da se najbolji mogu podržati.

Primjena metričkih pokazatelja za procjenu znanstvenih istraživanja, a posebno pretjerano oslanjanje na faktor odjeka za vrednovanje časopisa (JIF) i ocjenjivanje objavljenih radova znanstvenika u procesu njihova napredovanja u karijeri predmet su ozbiljnih prigovora posljednjih nekoliko godina. JIF, ističe se, ne vodi dovoljno računa o razlikama između znanstvenih područja i nije dovoljno transparentan. Favorizira neke časopise sa zatvorenim pristupom i visokom pretplatom i tako koči prijelaz na otvoreni pristup.

Metrika vrednovanja časopisa dovodi časopise u manje razvijenim zemljama u nepovoljan položaj, tj. mnogi takvi časopisi imaju male šanse za uključivanje u *Thomson-ISI Journal Citation Report*. Stoga ocjenjivači istraživanja u manje razvijenim zemljama moraju hitno naći smislene načine ocjenjivanja utjecaja lokalnih istraživanja i poticanjem otvorenog pristupa promicati rast i primjenu znanosti u svojim regijama.

Primjeni metričkih pokazatelja za ocjenu istraživanja treba pristupiti znanstveno. U ocjeni istraživanja metrički pokazatelji mogu poslužiti kao pomoć, a ne kao presudni kriterij u procjeni istraživanja. Ne bi se smjeli izolirano primjenjivati u procjeni učinkovitosti istraživača tijekom njihova napredovanja ili kao kriterij za distribuciju sredstava pojedincima ili istraživačkim skupinama jer je u tu svrhu neophodna stručna recenzija.

Literatura

ICSU (2014 a): The International Council for Science, <http://www.icsu.org/> (8. 12. 2014.)

ICSU (2014 b): Open access to scientific data and literature and the assessment of research by metrics, <http://www.icsu.org/general-assembly/news/ICSU%20Report%20on%20Open%20Access.pdf> (8. 12. 2014.)

Nedjeljko Frančula